

MOTIVISANOST STUDENATA DAVALACA KRVI NA FARMACEUTSKOM FAKULTETU UNIVERZITETA U BEOGRADU

Andrijana Milošević Georgiev¹, Dušanka Krajnović¹, Dragana Jocić¹,
Ivana Rodić², Mirjana Knežević²

¹Univerzitet u Beogradu – Farmaceutski fakultet

²Institut za transfuziju krvi Srbije

SAŽETAK

Uvod: Problem nedovoljne količine krvi zastupljen je gotovo svuda u svetu, i praćen je negativnim trendom sve manjeg broja prikupljenih jedinica krvi.

Ciljevi: (1) analiza trenda dobrovoljnog davanja krvi (ddk) među studentskom populacijom na Farmaceutskom fakultetu (FF) Univerziteta u Beogradu, prateći vrste i broj aktivnosti; (2) analiza informisanosti studenata dobrovoljnih davalaca krvi (DDK) i motivisanosti zaposlenih na FF u vezi sa ddk i (3) definisanje preporuka za poboljšanje akcija ddk među studentskom populacijom.

Metode: Sprovedena je retrospektivna studija (2003-2012), uzeti su podaci Sekcije za javno zdravlje (Studentske organizacije FF), na osnovu podataka Instituta za transfuziju krvi Srbije, u vezi sa DDK na FF. Prospektivna studija preseka urađena je sa studentima DDK i zaposlenima tokom 2011/12. sa namenski kreiranim upitnicima, a studija intervencije urađena je na studentskoj populaciji bruceša tokom 2009-2011. god. na praktičnoj nastavi jednog obaveznog predmeta.

Rezultati: Ukupan broj potencijalnih studenata DDK na FF tokom desetogodišnjeg perioda iznosio je 1.133 studenta dominantno žena, od čega je krv dala velika većina 82,6%. Gotovo svi iz redova zaposlenih (97,9%) podržavaju akciju ddk na FF, a trećina studenata DDK (33,9%) informiše se o akcijama preko plakata u holu Fakulteta.

Zaključak: Promotivne aktivnosti, informisanost i edukacija studenata FF o značaju ddk radi promocije zdravog stila života, poboljšanja zdravlja i razvoja svesti o ddk kao visoko moralnom i humanom činu, imale su kao ishod povećanje motivacije i porast broja studenata DDK, volontera i onih koji su krv donirali prvi put na FF.

Ključne reči: dobrovoljno davanje krvi, volonteri, studenti, etika

Uvod

Davalaštvo krvi u Republici Srbiji, još od 1953. godine [1], zasniva se na etičkim principima humanosti, solidarnosti, dobrovoljnosti, anonimnosti i besplatnosti, u skladu sa preporukama Svetske zdravstvene organizacije (SZO). Navedenim pri-

nicipima treba dodati i princip stalnosti, odnosno redovnosti, koji ukazuje na značaj kontinuiranog priliva davalaca krvi [2].

Značajan resurs dobrovoljnih davalaca krvi (DDK) predstavljaju mlade osobe koje pored toga što mogu da doniraju krv, lakše promovišu i šire informacije o dobrovoljnom davalaštvu krvi (ddk), uz podsticaj na zdrav stil života, razvijanje svesti o sopstvenom zdravlju i društvenoj odgovornosti [3].

Studentska populacija može da zadovolji sve principe ddk, jer su to mlade i obrazovane osobe koje u većini slučajeva ispunjavaju zdravstvene kriterijume za doniranje krvi. Na fakultetima svih univerziteta,

Corresponding author:

Mr sc. ph. Andrijana Milošević Georgiev
Univerzitet u Beogradu - Farmaceutski fakultet, Beograd
Katedra za socijalnu farmaciju i farmaceutsko zakonodavstvo
e-mail: andrijanam@pharmacy.bg.ac.rs

visokim školama strukovnih studija i studentskim domovima u Beogradu, Institut za transfuziju krvi Srbije (ITKS) u skladu sa godišnjim planom, dva puta godišnje, po jednom u svakom semestru, realizuje akcije ddk.

Farmaceutski fakultet (FF) Univerziteta u Beogradu aktivno učestvuje u organizaciji akcija ddk od školske 2003/04. godine.

Neformalno udruženje „Studenti davaoci krvi“ deluje od 2003. godine na inicijativu prve grupe studenata volontera ddk na Univerzitetu u Beogradu [1]. Nepisano je pravilo da studenti DDK biraju među sobom volontere koji poseduju određene predispozicije i osobine:

- ugled u svojoj sredini (osoba sa autoritetom);
- razumevanje, prihvatanje i propagiranje etičkih principa ddk;
- sami su DDK (ukoliko ispunjavaju zdravstvene kriterijume) i ta informacija je poznata u njihovoj sredini;
- pozitivno utiču na ljude sa kojima komuniciraju u smislu podsticaja da postanu redovni DDK;
- deo svog vremena mogu i žele da posvete razvijanju kulture davanja krvi, promociji, vršnjačkoj edukaciji i organizovanju akcija ddk;
- kreativnost, kako bi mogli da osmisle i organizuju okupljanje DDK u svom okruženju i šire pozitivnu energiju među budućim DDK [1].

Ciljevi

- Analiza trenda u ddk, praćenjem vrste i broja aktivnosti u studentskoj populaciji na FF;
- Analiza motivisanosti studenata i zaposlenih na FF za ddk;
- Definisanje preporuka za unapređenje akcija ddk na fakultetima na osnovu postignutih rezultata na FF.

Metoda

Urađena je retrospektivna studija za period od školske 2003/04. do 2011/12. godine, u kojoj su korišćeni dostupni podaci iz izveštaja Sekcije za javno zdravlje Studentske organizacije Farmaceutskog fakulteta u Beogradu (Belgrade Pharmacy Student's Association – BPSA), a na osnovu podataka ITKS, u vezi sa DDK – studentima FF. Među DDK praćen je ukupan broj studenata DDK koji su se odazvali akciji i polna zastupljenost studenata DDK na ovim akcijama.

Analizirano je da li postoji direktna zavisnost između ukupnog broja potencijalnih DDK u akcijama i broja edukovanih volontera. Aktivnosti koje su se u ovom periodu sprovodile tokom akcija ddk na FF, razvrstane su u tri grupe i analizirano je ukupno 15 aktivnosti.

Studija preseka urađena je namenski kreiranim upitnicima tokom školske 2011/12. godine, na populaciji studenata DDK (tokom trajanja akcije ddk) i zaposlenih (tokom nedelju dana), na temu informisanosti i motivisanosti za učešće u akcijama ddk i podršku tim akcijama. Uzorak zaposlenih je bio prigodan, a uzorak u studentskoj populaciji reprezentativan.

Studija intervencije sprovedena je od 2009. do 2011. godine na studentskoj populaciji prve godine studija, kroz sprovođenje edukacija vezanih za životni značaj i etički značaj ddk, od strane asistentata Katedre za socijalnu farmaciju i farmaceutsko zakonodavstvo.

Rezultati

U akcijama ddk realizovanim na FF u periodu od školske 2003/04. do 2011/12. godine, prijavilo se 1.133 studenta potencijalnih DDK, a krv je doniralo 936 (82,61%). Prosečno po akciji, broj potencijalnih DDK iznosio je 63, a studenata koji su donirali krv 52 [4]. Broj potencijalnih DDK i DDK u akcijama u zimskom i letnjem semestru u posmatranom periodu prikazan je u Tabeli 1.

Tabela 1. Broj potencijalnih DDK i DDK u akcijama ddk na FF (zimski i letnji semestar školske 2003/04–2011/12. godine)

ŠKOLSKA GODINA	ZIMSKI SEMESTAR – broj potencijalnih DDK (DDK)	LETNJI SEMESTAR – broj potencijalnih DDK (DDK)
2003/04.	56 (44)	37 (28)
2004/05.	48 (40)	38 (35)
2005/06.	46 (37)	80 (57)
2006/07.	96 (74)	57 (45)
2007/08.	60 (50)	41 (38)
2008/09.	63 (54)	36 (29)
2009/10.	73 (69)	68 (62)
2010/11.	79 (56)	78 (63)
2011/12.	99 (88)	78 (67)
ukupno	620 (512)	513 (424)

Analiza strukture studenata potencijalnih DDK po polu na FF u akcijama ddk realizovanim u periodu od školske 2003/04. do 2011/12. godine, pokazuje da su žene zastupljenije u 16 od 18 realizovanih akcija ddk i dominiraju u ukupnom broju (679 potencijalnih DDK, odnosno 59,9%). Najveća razlika među potencijalnim DDK u polnoj strukturi evidentirana je u akciji DDK u zimskom semestru školske 2006/07. godine, kada su od ukupno 96 potencijalnih DDK, 70 odnosno 72,9% bile žene. Struktura potencijalnih DDK po polu u akcijama DDK u zimskom i letnjem semestru u posmatranom periodu prikazana je u Tabeli 2. Edukacija studenata volontera realizovana je od školske 2003/04. godine na početku zimskog semestra. Svake školske godine u edukaciju su bili uključeni studenti sa većine fakulteta i visokih škola strukovnih studija. Praćenjem

Tabela 2. Struktura potencijalnih DDK po polu u akcijama ddk na FF (zimski i letnji semestar školske 2003/04–2011/12. godine)

ŠKOLSKA GODINA	ZIMSKI SEMESTAR broj potencijalnih DDK (odnos M/Ž)	LETNJI SEMESTAR broj potencijalnih DDK (odnos M/Ž)	ukupan broj studenata na FF (odnos M/Ž)
2003/04.	56 (18:38)	37 (13:24)	2.280 (1:4,95)
2004/05.	48 (36:12)	38 (14:24)	2.350 (1:4,15)
2005/06.	46 (13:33)	80 (32:48)	2.200 (1:3,96)
2006/07.	96 (26:70)	57 (24:33)	2.265 (1:3,80)
2007/08.	60 (19:41)	41 (18:23)	2.177 (1:5,64)
2008/09.	63 (25:38)	36 (19:17)	2.065 (1:5,47)
2009/10.	73 (29:44)	68 (29:39)	1.975 (1:5,02)
2010/11.	79 (35:44)	78 (37:41)	1.671 (1:4,97)
2011/12.	99 (42:57)	78 (25:53)	1.895 (1:4,95)
ukupno	620 (243:377)	513 (211:302)	18.878 (1:4,77)

Tabela 3. Učešće studenata FF na seminarima za edukaciju volontera u DDK

Godina održavanja seminara	mesto održavanja seminara	broj volontera sa FF	ukupan broj volontera na seminaru	ukupan broj potencijalnih DDK (DDK) na FF
Okobar/novembar 2003.	Vrnjačka Banja	1	33	93 (72)
Okobar/novembar 2004.	Kladovo	4	60	86 (75)
Okobar/novembar 2005.	Mitrovo polje	4	70	126 (94)
Okobar/novembar 2006.	Vrnjačka Banja	4	85	153 (119)
Okobar/novembar 2007.	Kikinda	3	89	101 (88)
Okobar/novembar 2008.	Arandjelovac	3	82	99 (83)
Okobar/novembar 2009.	Kikinda	4	70	141 (131)
Okobar/novembar 2010.	Zlatibor	6	93	157 (119)
Okobar/novembar 2011.	Arandjelovac	5	87	177 (155)

broja učesnika seminara i broja potencijalnih DDK i DDK uočava se da je povećanje broja potencijalnih DDK i DDK u direktnoj korelaciji sa povećanjem broja edukovanih volontera (Tabela 3).

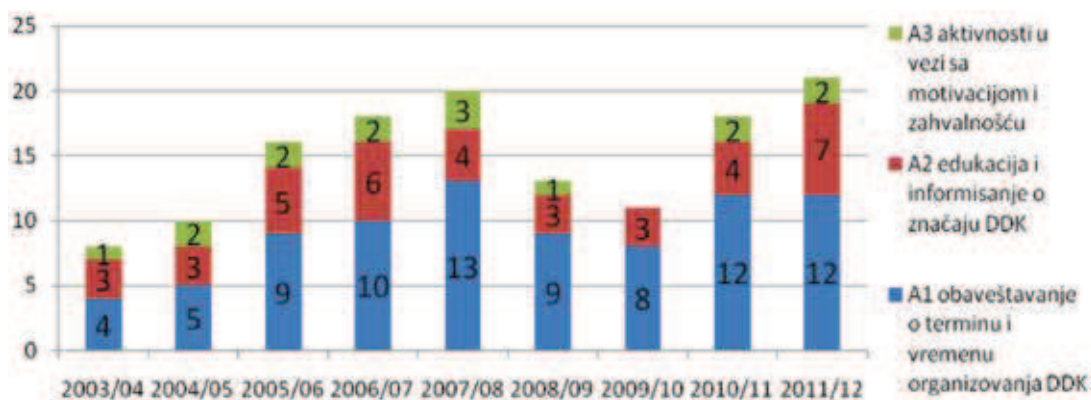
Analizirane aktivnosti u okviru ddk koje studenti volonteri realizuju na FF (ukupno 15) podelili smo u tri grupe:

A1 - obaveštavanje o terminu i vremenu akcije ddk (putem plakata ITKS, posebno dizajniranih plakata, desktop slika urađenih za računarske sale, dopisima katedrama i drugim obaveštenjima u holu fakulteta);

A2 – vršnjačka edukacija i informisanje o značaju ddk (video-projekcije na fakultetu, seminari);

A3 – aktivnosti u vezi sa motivacijom i pažnjom prema DDK (simbolični pokloni i zahvalnice, ankete o zadovoljstvu, tabla utisaka).

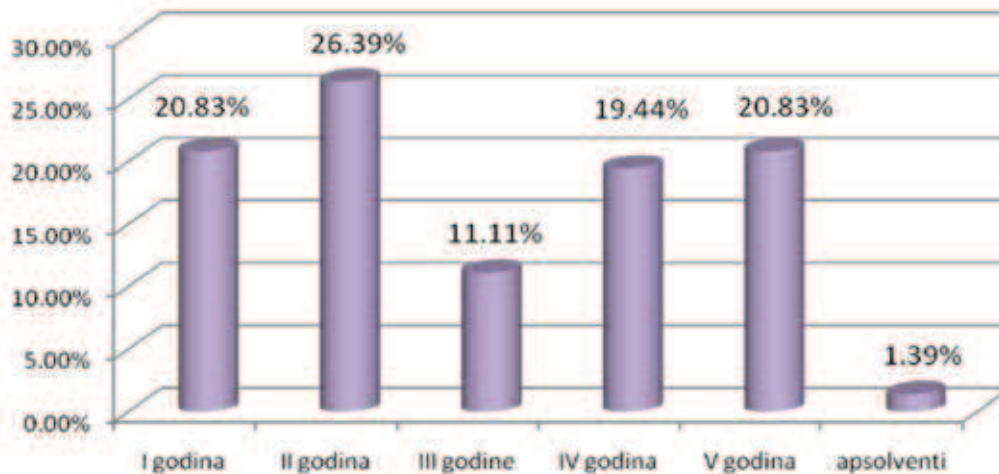
Najviši nivo aktivnosti u okviru kog su dominirale aktivnosti iz grupe A1 ostvaren je u školskim godinama 2006/07, 2010/11. i 2011/12. Broj aktivnosti po školskim godinama, kao i podela aktivnosti po grupama prikazana je na Grafikonu 1.

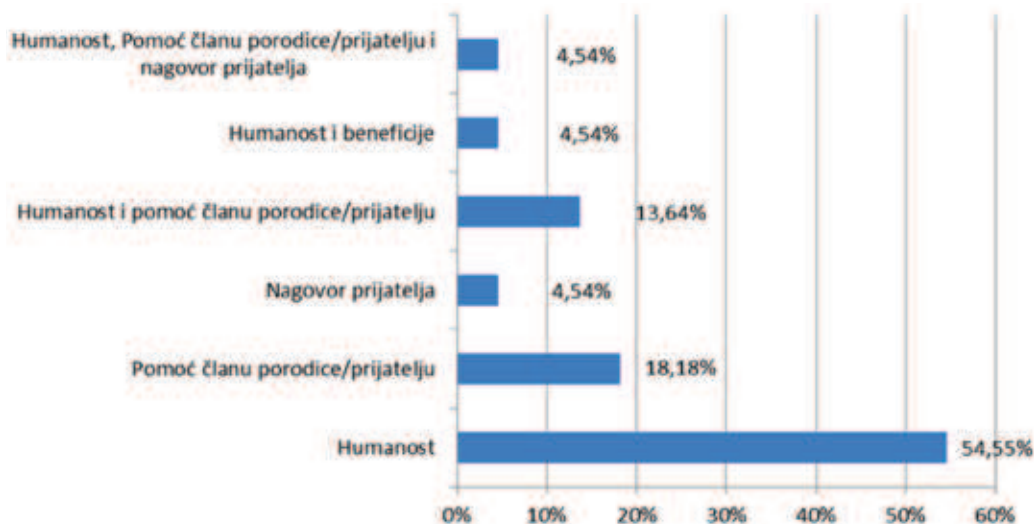
Grafikon 1. Broj aktivnosti po školskim godinama (akcije ddk u zimskom i letnjem semestru)

Rezultati anketnog istraživanja na uzorku od 75 studenata DDK tokom akcije u novembru 2011. godine, a koje se odnosilo na informisanost o akciji ddk, pokazali su da je najveći broj studenata DDK za akciju saznao preko plakata istaknutih u holu FF (33,9%), a zatim od prijatelja (18,6%). Praćenje učešća studenata različitih godina studija realizovano je u akciji ddk u zimskom semestru školske 2011/12. godine kada je 88 studenata doniralo krv, od kojih 32 (36,4%) prvi put. Na Grafikonu 2. prikazana je

zastupljenost DDK po godinama studija za posmatranu akciju ddk. Na Grafikonu 3. prikazan je odnos novih i višestrukih DDK po godinama studija za posmatranu akciju ddk. Testom je dokazano da ne postoji statistička značajnost između godina studija studenata i broja puta koji su dali krv (Asymp. Sig. = 0,556). Takođe, nije bilo značajnih razlika u odnosu na pol i broj davalatstva (jednom ili više puta) (Asymp. Sig. = 0,695).

Grafikon 2. Zastupljenost DDK po godinama studija u akciji ddk u zimskom semestru školske 2011/12. godine

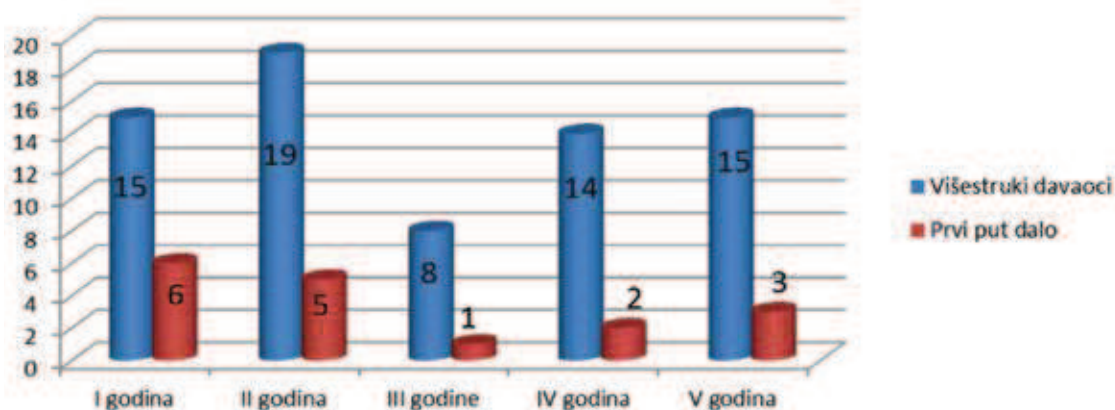

Grafikon 3. Odnos novih i višestrukih DDK po godinama studija u akciji ddk u zimskom semestru školske 2011/12. godine

Istraživanje koje se odnosilo na zaposlene na FF podrazumevalo je anketu o motivisanosti zaposlenih da daju podršku pri organizaciji akcija ddk, kojoj se odazvalo 48 zaposlenih, dominantno ženskog pola (79,2%), od kojih je skoro polovina nastavno osoblje, asistenti (27,1%), docenti (8,3%) i profesori (22,9%). Kroz anketno ispitivanje utvrđeno je da gotovo svi zaposleni (97,9%) podržavaju akciju ddk na FF, a

skoro polovina (45,8%) su DDK. Većina anketiranih kao osnovni motiv za DDK navela je humanost. Na Grafikonu 4. prikazani su različiti motivi koje su u anketnom ispitivanju naveli zaposleni na FF. Statistička značajnost ne postoji između pozicije na kojoj se zaposleni nalaze i činjenice da li su DDK (Asymp. Sig. = 0,558).

Grafikon 4. Motivi koji su opredelili zaposlene na FF da budu DDK

U okviru studije intervencije Katedra za socijalnu farmaciju i farmaceutske zakonodavstvo FF od novembra 2009. godine započela je proces edukacije studenata na prvoj godini studija, u zimskom semestru kroz praktičnu nastavu jednog obaveznog predmeta. Povoljni rezultati ovakvih vidova edukacije vidljivi su i kroz broj studenata DDK sa prve godine koji su prvi put dali krv (procentualno ima ih najviše). Proces edukacije za tri godine (od 2009. do 2011. godine) prošlo je 793 bruoša, od čega se 15% opredelilo da postanu volonteri DDK.

Diskusija

Broj potencijalnih DDK u akcijama ddk u zimskom i letnjem semestru ukazuje da su masovnije akcije ddk u zimskom semestru (zimski semestar ukupno 620, a letnji semestar 513). Mogući razlog je veća motivisanost studenata volontera (edukativni seminar se održava na početku zimskog semestra), ali svakako i manji nivo obaveza samih studenata na početku školske godine. Studenti su obično dobro organizovani i skloni učešću u kooperativnim, društvenim aktivnostima, ali ponekad nemaju dovoljno informacija i motivacije da daju krv. Većina studenata ima pozitivan stav prema DDK, pa je potrebno to iskoristiti za uključivanje što većeg broja studenata u akcije DDK [5]. Obrazovne ustanove su mesta na kome se kreće najveći broj mladih i zdravih potencijalnih DDK, koji mogu zadovoljiti dobar deo zahteva za bezbednu krv. Uloga zdravstvenih ustanova u ddk je takođe od izuzetne važnosti. Stoga, zdravstvene i obrazovne ustanove trebalo bi da preduzmu sve neophodne mere kako bi se stvorilo više programa u vezi sa podizanjem svesti o DDK među studentskom populacijom. Prema SZO, oko 38% od prijavljenih DDK su osobe ispod 25 godina starosti. Zato SZO insistira da se zemlje fokusiraju na mlade ljude kako bi se postiglo 100% dobrovoljnog i nenagrađenog davalatstva [6].

Veći procenat žena DDK je u skladu sa većom zastupljenošću studentkinja na FF [7]. Upoređujući

stavove muškaraca i žena o posledicama davanja krvi (uključujući i davaoce i nedavaoce), pronađeno je da su žene imale snažniji osećaj da su doniranjem krvi spasile živote. Žene u većem procentu navode humanost kao razlog za donaciju krvi [8]. Navedene činjenice idu u korist fakultetima poput Farmaceutskog, gde je procentualno više ženske populacije. Ovi stavovi mogu da se iskoriste za povećanje broja DDK.

Broj edukovanih volontera, formiranje i širenje mreže volontera kao i realizovane promotivne aktivnosti, posebno informativne, direktno su uticali na broj potencijalnih DDK. Broj potencijalnih DDK rastao je sa povećanjem broja edukovanih volontera i širenjem volonterske mreže, a u školskim godinama sa intenziviranim aktivnostima i ukupan broj potencijalnih DDK je bio veći.

Studije intervencije realizovane u školskoj 2011/12. godini potvrdile su povezanost kontinuiranih promotivnih aktivnosti i realizacije akcija ddk kroz ukupan broj potencijalnih DDK. Motivisanost zaposlenih da pruže podršku u organizaciji akcija ddk (ispitana kroz studiju preseka u istoj školskoj godini) veoma je značajna, jer je to potvrda studentima od strane njihovih predavača da rade dobru i pozitivnu stvar. Nastavno osoblje je neprestano u kontaktu sa studentima, pa je i razumljivo da oni imaju veliku mogućnost da učestvuju u promotivnim aktivnostima usmerenim ka potencijalnim DDK i doprinesu procesu njihove motivacije. Prema studiji koju je sproveo Shaz, najvažniji motiv za davanje krvi i za donatore i nedonatore je odgovarajuće mesto za donaciju [9].

Na osnovu prikazanih podataka i analiza sa FF mogu se predložiti smernice za dalji rad:

1. Češća organizacija edukativnih seminara s ciljem da se osnaži i izgradi timski duh među volonterima;
2. Kontinuirana realizacija promotivnih aktivnosti tokom školske godine;

3. Kontinuirana vršnjačka edukacija tokom školske godine uz uključjenje profesora i asistenata koji bi kroz teorijsku i praktičnu nastavu istakli značaj ddk;

4. Stvaranje mogućnosti studentima da na kratko odsustvuju sa nastave dok doniraju krv, što bi sprečilo stvaranje gužve u toku pauza;

5. Priznanja za pojedinačni i grupni doprinos studenata volontera;

6. Podrška i pohvale nastavnog kadra i uprave fakulteta studentima volonterima.

Zaključak

Promotivne aktivnosti, informisanost i edukacija studenata FF o značaju ddk, ne samo radi promocije zdravog stila života i poboljšanja zdravlja, već i razvoja svesti o ddk kao visoko moralnom i humanom činu, imale su kao ishod povećanje motivacije i porast broja studenata DDK. Veći broj studenata volontera i stepen njihove angažovanosti direktno su uticali na povećanje broja DDK, kao i na povećanje broja studenata koji su krv donirali prvi put.

Prostor za dalje unapređenje akcija ddk vidi se u edukativnim kampanjama koje se mogu sprovesti i van uskog vremenskog okvira sprovođenja akcije ddk. Kontinuiranim radom i dobro osmišljenim kampanjama utiče se kako na svest i motivisanost pojedinca, tako i na društvo u celini. Prava informacija u pravo vreme je ključna jer studentska populacija, još uvek, nije dovoljno edukovana o značaju ddk. Analiza motivacije od ključnog je značaja za poboljšanje regrutovanja i zadržavanje postojećih DDK.

Preporuka je da se analize sprovedu sistemski i na svim fakultetima, visokim školama strukovnih studija i studentskim domovima. Prezentovani vid angažovanosti studenata, asistenata i profesora volontera i na drugim fakultetima može značajno doprineti u podizanju svesti budućih akademskih građana o moralnim i etičkim vrednostima koje čin ddk sa sobom nosi.

MOTIVATION OF STUDENTS' POPULATION BLOOD DONORS AT THE UNIVERSITY OF BELGRADE - FACULTY OF PHARMACY

Introduction: Insufficient blood donation is almost generally recognized as a world-wide problem being followed by a trend in an ever decreasing number of collected blood units.

Aims: (i) Analysis of voluntary blood donation (VBD) trends among the student population at the University of Belgrade - Faculty of Pharmacy (FP), and the following types of activities: (ii) analysis of students' information on VBD as well as the employees' motivation of FP regarding VBD and (iii) the definition of recommendations for improving VBD drives among student population.

Method: A retrospective study (2003-2012) using data of the Public Health Section (FP Students' Organisation), and the database of the Blood Transfusion Institute of Serbia referring to FP students VBD was made. A prospective cross section study was conducted including students and staff of the FP during 2011/12, using customized questionnaire, while the intervention study was conducted using freshmen student population in the course of 2009-2011, during the practical training of one of the compulsory subjects.

Results: Total number of potential VBD among FP students was 1133 over ten years period and the majority of them (82,6%) were blood donors. The analysis of the structure of potential VBD students by gender shows that women are more represented as VBD. It was found that almost all of the respondents from the staff (97,9%) supported the activities related with VBD at FP, and 1/3 students VBD (33,9%) were informed on the activities by promotional posters in the lobby of the Faculty.

Conclusion: Promotional activities, information and education of FP students on the importance of VBD, promotion of the healthy lifestyles, health improvement and increasing the awareness about VBD as a highly moral and human act resulted in a higher motivation and recruitment of more students VBD, volunteers and students who donated blood for the first time.

Key words: blood donation, volunteers, students, ethics

Literatura

1. Slijepčević M. Volonteri – doprinos davalacstvu. Bilten za transfuziologiju 2003; 49(1-2): 45-49.
2. Anđelić D. „Čovek - čoveku“ Škola komunikacije za volontere u davalacstvu krvi. Bilten za transfuziologiju. 2005; 51(1-2):62-64.
3. Zito E, Alfieri S, Marconi M, Saturni V, Cremonesi G. Adolescents and blood donation: motivations, hurdles and possible recruitment strategies. Blood Transfus. 2012; 10: 45-58.
4. Izveštaji Studentske organizacije Farmaceutskog fakulteta u Beogradu. Vojvode Stepe 450, Beograd.
5. Karim R, Alam M, Rahman Farazi M, Labone RJ. Factors Influencing Blood Donation Behavior of University Level Students in Bangladesh. JU Journal of Information Technology. 2012;1:35-40.
6. Karakkamandapam S, Remya A, Binu VS, Raghavan V. Knowledge, Attitude and Practice on Blood Donation among Health Science Students in a University campus, South India. Online Journal of Health and Allied Sciences. 2011;10(2).
7. Arhiva fakulteta. Univerzitet u Beogradu – Farmaceutski fakultet. Vojvode Stepe 450, Beograd.
8. Hupfer ME, Taylor DW, Letwin JA. Understanding Canadian student motivations and beliefs about giving blood. Transfusion. 2005;45:149-61.
9. Shaz BH, Demmons DG, Crittenden CP, Carnevale CV, Lee M, Burnett M, Easley K, Hillyer CD. Motivators and Barriers to Blood Donation in African American College Students. Transfus Apher Sci. 2009; 41(3): 191-7.

Napomena: Deo rezultata iz ovog rada prezentovan je na 2. Kongresu farmaceuta BiH sa međunarodnim učešćem 2011. god. i na Simpozijumu „Socijalna farmacija i zdravstveni ishodi“ 2012. godine.

Zahvalnica: Rad je urađen u okviru projekata Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije, br. 175036 i 41004. Posebnu zahvalnost na nesebičnoj pomoći u prikupljanju podataka AMG i DK duguju dugogodišnjim volonterima udruženja Studenti davaoci krvi: Ani Prodanović, Jeleni Todorović, Sandri Gajić i Goranu Georgievu.

ZNAČAJ ODREĐIVANJA VREDNOSTI HEMOGLOBINA U POPULACIJI DAVALACA KRVI

Anka Vlatković¹, Nenad Mladenović¹, Snežana Srzentić¹, Nataša Vavić¹, Verica Ilić²

¹Institut za transfuziju krvi Srbije, Beograd

²Institut za javno zdravlje Srbije „Dr Milan Jovanović-Batut“, Beograd

SAŽETAK

Da bi dobrovoljno davanje krvi (ddk) bilo bezbedno za dobrovoljnog davaoca krvi (DDK) jedna od mera koje se primenjuju jeste utvrđivanje nivoa hemoglobina pre svake donacije krvi i to kod svakog DDK. To je standardna procedura koja je veoma važna, kako zbog eventualnog otkrivanja anemije kod davaoca, tako i zbog obezbeđivanja kvaliteta komponenata krvi. Poslednjih godina odbijanje DDK zbog niskih vrednosti hemoglobina jedan je od najčešćih razloga za privremeno odbijanje i čini skoro trećinu svih odbijenih davalaca krvi.

Cilj istraživanja je bio da se utvrde karakteristike DDK odbijenih zbog niskih vrednosti Hgb (hemoglobina) i uporede rezultati dobijeni primenom dve metode za utvrđivanje vrednosti hemoglobina u krvi: a) upotreba rastvora CuSO₄ i b) upotreba digitalnog hemoglobinometra.

Od ukupnog broja (78.100) prijavljenih DDK u 2011. godini, odbijenih zbog niskog hemoglobina bilo je 4.171, što je u ukupnom broju prijavljenih dobrovoljnih davalaca krvi činilo 5,3%, a 1/3 od ukupno odbijenih. Tokom istraživanja analizirane su demografske karakteristike davalaca odbijenih zbog niskih vrednosti Hgb – pol i životno doba, a u analizu je uključena i učestalost davanja krvi. Utvrđeno je da su ženski davaoci krvi najčešće odbijani davaoci, i to žene mlađeg životnog doba. Kako godine života rastu, tako opada i učestalost odbijanja iz ovog razloga. Takođe, mnogo češće su odbijani davaoci krvi koji redovno daju krv.

Sezonska varijacija odbijanja davalaca zbog niskih vrednosti Hgb pokazala je da je najčešće odbijanje u letnjem periodu.

Poređenjem dve metode koje se standardno koriste kod nas za određivanje nivoa Hgb u krvi davalaca, utvrđeno je da postoji značajna razlika u dobijenim rezultatima. Rezultati ovog istraživanja ukazuju na potrebu da se obe metode primenjuju pri svakom pregledu davaoca, bez obzira na to da li je davalac prilikom merenja hemoglobina metodom sa rastvorom CuSO₄ imao zadovoljavajuće vrednosti hemoglobina za ddk ili ne.

Ključne reči: davaoci krvi, hemoglobin, hemoglobinometar

Uvod

Bezbedno i adekvatno snabdevanje krvlju zavisi od zdravih dobrovoljnih davalaca. Centri za prikupljanje krvi definisali su različite procedure za odabir DDK (dobrovoljni davaoci krvi) kako bi se utvrdilo da li oni boluju od neke bolesti koja se može preneti pacijentu putem transfuzije krvi i da li su u stanju da podnesu proceduru prikupljanja krvi bez kom-

Corresponding author:
dr Anka Vlatković
Institut za transfuziju krvi Srbije
Svetog Save 39, Beograd
e-mail: anka_vlatkovic@yahoo.com